

Mi a háború?

A pusztító tűzvész idején, mely már-már az egész földgolyót fenyegeti, nem lesz hiábavaló, ha közelebbről megnézzük, hogy tulajdonképen mi is a háború, fogalmat alkotunk magunknak a háború természetéről. Miért verekednek, pusztítanak, hódítanak az emberek, illetőleg az államok? Vitézség, szabadságvágy, bosszú, vagy hatalom kiélése mozgatja a harcolókat? Avgy, amint most gyakran halljuk, más népek szabadságáért indítják meg a nagy gyilkoló gépezetet? A történelmi eseményekben valóban heves érzések, nagy indulatok, pompázó elképzelések, az ösztönélet hatalmas és sötét kirobbanásai nyilatkoznak meg, de a háborúnak tudományos meghatározása, törvényszerűségeinek kimutatása csakis akkor lehetséges, ha alapját, gyökerét a gazdaságban ismertük fel. A háború ezek szerint nem valami önálló, valami véletlen dolog, hanem az emberi gazdaság fejlődésének kísérő jelensége, egy-egy mozzanata. Ezek szerint minden korszak háborújának épügy, mint gazdaságának más-más jellege van.

Hogy a háborút a gazdasági fejlődés egyik mozzanatának neveztük, ebből csak látszólag kövtezik az a borúlátó vélemény, hogy az ember igaz természete az erőszak és a gyilkolás. Mert a gazdasági fejlődésnek vannak olyan korszakai, melyekben a társadalmi szervezetek békét akarnak és nem háborút. Az egészen primitív népek csak annyit voltak képesek termelni, amennyi a legegyszerűbb szükségletük volt. Nemigen érezhettek nagy kedvet egymás céltalan legyilkolására. Békés munkájuk eredménye, a termékfölösleg viszont később okává válhatott annak, hogy rablószándékkal megtámadják őket. Ime a példa, hogy egymást követő korszakokban más-más a társadalom beállítottsága a háborúval szemben. Az ember célja, hogy kiemelje azokat a javakat, amelyekre szüksége van. És csak ha ez rendes úton nem sikerül, akkor nyúl a háború eszközhöz. Mert a háború nagy károkat okoz, melyek még a hódító számára is nagyobbak lehetnek a haszonnál. Hogy mégis háborúskodnak, annak oka, hogy az osztályállamban „más szenved a kárt és másé a jövedelem” — mutat rá találóan Szabó Ervin, akinek idevonatkozó munkájára támaszkodunk ezekben a fejtegetésekben. A termelőerőknek bizonyos fokán a háború az uralkodó osztály számára az egyetlen mód jövedelemszerzésre vagy a jövedelem megosztás megváltoztatására, míg más fokon maga az uralkodó osztály számára is gazdaságtalanná válik. A háború eképen gazdasági értelemben a békés gazdasági válsággal egyenemű jelenség. Meg van benne a közzgazdaság zavarának minden tünete a gyöngék elpusztulásától és az erők még nagyobb mérvű megerősödésétől kezdve a háborúban esetleg beálló jó konjunktúra kilátáság. A tőkekonzentrációt hallatlan lendülettel előbbrevivő háborús foyamat egyttal nagy lendítője a társadalmat megváltoztató harci erőknek is.

A gazdaság és a háború viszonyának ebből általános jellemzése világosabbá válik, ha ezen összefüggéseket a társadalmi fejlődés egyes korszakaiban külön-külön és ugyanakkor fejlődésükben tekint-

jük. A primitív társadalmakról már szözlottunk. A monopolisztikus földjáradékra felépített társadalom fejlődését a földmegmunkáló erő — melyet az ókorban rabszolgának, középkorban jobbágnak neveztek — megszerzése és lekötése jellemzi. Róma hódít, hogy a leigázott szabad paraszt adót fizessen neki, rabszolgájává válják. A hódítást mindtovább kiterjeszti, nemcsak azért, hogy mégtöbb rabszolgája legyen, hanem azért is, hogy a rabszolga ne tudjon idegen földre elmenekülni és a hódító így esetleg elessék a földjáradéktól. A kezdetleges rabszolgaság-különböző okokból nem biztosítja a földjáradék biztonságát, nem teszi lehetővé a földjáradék emelését. Utóbbira egyedüli módszer a rabszolga röghöz kötése. Ezért a rabszolgát a feudális gazdálkodás „érdekelte tette munkája hozadékában“. A feudális társadalom továbbfejlődése megszünteti a jobbágyok eladhatóságát, elhajtását, a rablóhadjáratokat a szomszédok ellen, és a rabló-rajta-csapásokat a kereskedőkre, másrészt a földjáradék gyakran kevesebb, mint a költségek; más jövedelmi forrásokra kellett szert tenni. Ez a középkor örökös háborúskodásainak oka.

Takács István

(Folyt. köv.)

Világszemle

A nyugati harctéren a háborúskodó felek még egyetlen említésre méltó támadást sem hajtottak végre. A két földalatti védővonal mögött hősi védekezésre elszántan állanak a hadseregek és valószínű, hogy még hónapok, talán évek is el fognak múlni a nagy várakozásban, hogy a másik támadjon. Melyik fél fog támadni? Ha a hadvezetőségektől függne, talán egyik sem. Vajjon a föld belsejében is ilyen tétlenek az ellenfelek? Ki tudja? Lehetséges, hogy a földalatti aknák hosszú kilométereit ássák egymás véderővezete alá és hatalmas robbantások fogják majd az igazi harc kezdetét jelenteni. Ha 100 kilométerek hosszában egész városokat, vasúti hálózatokat vittek a föld alá, úgy 30—40 kilométeres aknafolyósók kiásása nem ütközik nagyobb nehézségbe és idő is van hozzá. Természetesen ezek a gondolatok csak a fantázia szüleményei, de már az elmúlt világháborúban nem egy esetben aknázták alá az ellenséges hadállásokat, tehát kézenfekvő, hogy ha az ellenfelek a föld felett nem merik nekiküldeni csapataikat az ellenfél vonalainak, lehetséges, hogy a föld alatt fogják megkísérelni „a lehetetlent.“ Egyelőre 1—2 szakasznak a felderítő őrzárata már feltűnést keltő esemény a harctéren. Vagy pedig az ellenfelek nem is a szárazföldön fogják a döntést kicsikarni?

Talán a levegőben?

A lengyel polgári lakosság megismerkedett a „totális“ háborúval. Városokat, falvakat, sőt tanyákat is bombáztak a német repülőök. Viszont halálbüntetés vár most arra a német repülőre, aki nyílt városra bombát mer dobni. A szövetségesek sem merik a totális há-